

I Allah Den barmhjertiges, Den nåderikes navn

Rapport fra reisen til Midt-Østen i forbindelse med karikaturesaken (12-23 februar 2006)

Mohammad Hamdan



Islamsk Råd Norge
Calmeyersgt. 8, 0183 Oslo
post@irn.no – www.irn.no

RAPPORT FRA REISEN TIL MIDT-ØSTEN I FORBINDELSE MED KARIKATURSAKEN (12-23 februar 2006)

BAKGRUNN

På høsten 2005 publiserte den danske avisen Jyllandsposten 12 karikaturtegninger av Profeten Muhammed (fred være med ham) under tittelen "Muhammeds mange ansikter". Det skapte sterke reaksjoner, men alle forsøk på diplomati og dialog ble avvist av den danske avisen og den danske regjeringen. Den norske avisen Magazinet publiserte faksimile av karikaturtegningene den 10. januar, samme dag som en av muslimes store høytider, Id al-Adha. Dette satte i gang debatten og reaksjoner også i Norge. Islamsk Råd Norge (IRN) fordømte karikaturtegningene og samtidig ba de norske muslimer om å ikke ty til ulovlige midler i sine protester. Flere sentrale kirkeledere og organisasjoner var raskt ute med reaksjoner etter publikasjonen. IRN satte stor pris på denne støtten og solidariteten.

Trykningen av karikaturtegningene i Norge fikk bred internasjonal pressedeckning og det ble skapt en forestilling om konfrontasjon mellom kristne og muslimer i Norge. Islamsk Råd Norge prøvde å rette opp det inntrykket via media og sine kontakter i utlandet.

Den 3. februar hadde IRN et møte med utenriksminister Jonas Gahr Støre for å diskutere utviklingen etter karikaturtegningene. På dette møtet la IRN frem tanken om å sende en delegasjon til muslimske land for å gi riktig og dekkende informasjon om holdningen til IRN og andre religiøse ledere i Norge (særlig Den norske kirke) i forbindelse med den situasjonen som hadde oppstått etter publiseringen av karikaturtegningene. IRN ville ha UD's vurdering av dette forslaget, men presiserte at reisen ville skje på vårt initiativ, med vårt program og de kontakter vi finner riktig og nyttig å ta. IRN ønsket at Mellomkirkelig Råd (MKR) skulle delta i en slik delegasjonsreise. MKR's generalsekretær deltok i neste møte mellom IRN og UD der dette forslaget ble diskutert nærmere. UD's politiske ledelse var veldig positiv til forslaget, men det ble understreket at reisen ikke skulle ha noen mandat fra offentlige myndigheter.



Mohammad Hamdan, Senaid Kobilica og Mehboob-ur-Rehman sammen med utenriksminister Jonas Gahr Støre på pressekonferansen i UD.

IRN oppfordret redaktøren av Magazinet, Vebjørn Selbekk, til å beklage publiseringen av karikaturene. Etter kontakt via mellommenn og møtet mellom IRN og Magazinet's redaktør, beklaget redaktøren publiseringen av karikaturene fredag 10. februar. Beklagelsen ble akseptert av norske muslimske ledere og imamer.

Den 12. februar reiste en delegasjon bestående av lederen for Islamsk Råd Norge, Mohammad Hamdan, imam Zulqarnain Sakander og domprost Olav Dag Hauge, som er stedfortreder for biskopen i Oslo og representerte Mellomkirkelig Råd, til Midt-Østen. Reisen ble støttet økonomisk av UD.



Mohammad Hamdan og Vebjørn Selbekk på pressekonferansen 10. februar i Arbeids og Inkluderingsdepartementet

REISEBESKRIVELSE

Formålet med reisen til Midt-Østen var å gi riktig og dekkende informasjon om situasjonen i Norge etter offentliggjørelsen av karikaturtegningene av Profeten Muhammed (fvmh). I tillegg til å fortelle om beklagelsen fra Magasinets redaktør, ville vi opplyse om hvordan muslimske ledere hadde håndtert saken her i landet og hvordan ledere i Den norske kirke og representanter for andre kirkesamfunn og religioner, og norske myndigheter hadde forholdt seg. Man håpet at dette kunne være et bidrag til å roe gemyttene og skåne norske interesser i utlandet, samt åpne veien videre for dialog og forsoning.

Det var planlagt å snakke med flere sentrale og toneangivende muslimske lærde, sentrale myndighetspersoner og viktige media, særlig TV-stasjoner som dekker store deler av de arabiske land. Domprosten i Oslo, Olav Dag Hauge skulle følge med på den første del av reisen (besøket i Qatar og Beirut).

To dager før reisen kom beklagelsen fra Magasinets redaktør Vebjørn Selbekk. Denne ble gjort kjent for store deler av den muslimske verden via arabiske TV-kanaler, internett og aviser. IRN hadde en sentral rolle i løsningen av denne saken og beklagelsen ble akseptert av muslimske ledere og imamer.

Delegasjonen besøkte Qatar, Libanon og Kuwait. Det var også planlagt å besøke Saudi-Arabia, men pga forsinkelsen i visumbehandlingen ble reisen til Saudi-Arabia ikke gjennomført.

QATAR

Mohammad Hamdan og Zulqarnain Sakander ankom Doha på kvelden den 12. februar. Olav Dag Hauge ankom Doha neste morgen. Mohammad Hamdan ble ringt opp av Aljazeera ved ankomsten på flyplassen med invitasjon om å komme til studioet. Vi takket for invitasjonen og ble hentet av Aljazeera på flyplassen. Vi ble tatt i mot av visedirektøren for Aljazeera og vi forklarte situasjonen i Norge. Visedirektøren ble imponert over det han hørte og lot Hamdan legge frem budskapet i en direktesending på Aljazeera i beste sendetid samme kveld.

I denne sendingen forklarte Hamdan håndteringen av saken i Norge. Han fortalte om den gode dialogen mellom IRN og Den norske kirke gjennom 15 år, og at det på denne bakgrunn var naturlig å innlede et samarbeid om karikaturaken. Hamdan fortalte at det er forskjell på Norge og Danmarks håndtering av situasjonen som hadde oppstått i kjølevannet av karikaturaken (det er veldig vanlig hos arabere å forveksle Norge og Danmark). Han nevnte også at muslimene i Norge, i motsetning til muslimene i Danmark, møter større respekt fra den norske regjering og fra den norske befolkning. Hamdan fortalte også at Magasinets redaktør har beklaget og angret trykkingen av karikaturtegningene.

Mens vi satt sammen med visedirektøren, ringte Ashraf Al-Khadra, som er journalist i Nettavisen TV2 i Norge, til Dr. Yusuf Al-Qaradawi under hans program i Aljazeera og spurte: *”Kan du godta en beklagelse fra Magasinets redaktør uten at den norske regjeringen beklager?”* Al-Qaradawi svarte: *”Jeg har fått vite at en delegasjon er kommet til Doha for å møte meg og jeg har ikke truffet dem ennå. Vi kan ikke godta beklagelse bare fra redaktøren, regjeringen må også beklage”*.

Vi mener at Yusuf Al-Qaradawis krav om beklagelse fra regjeringen ble provosert fram. Det var helt unødvendig å stille dette spørsmålet før møte med delegasjonen. Dette var et av eksemplene på hvordan Nettavisen gjorde arbeidet til delegasjonen vanskelig. Nettavisens journalist var veldig pågående overfor personer vi hadde møter med og prøvde å provosere

frem uttalelser ved å gi dem selektiv informasjon i forkant av deres møter med delegasjonen. Vi skjønner ikke annet enn at hensikten har vært å skape vanskeligheter for delegasjonen.

Mandag 13. februar fikk domprost Olav Dag Hauge anledning til å fortelle om Norges standpunkt i saken på en direktesending i Aljazeera. Mohammed Hamdan møtte direktøren i Aljazeera, Wadah Khanfar, til diskusjon om hvordan arabiske medier var lite nyanserte i deres fremstilling av Norge og Danmark. Aljazeera var positivt innstilt til å bidra med nyansering av konflikten.

Delegasjonen kontaktet den norske ambassadøren i Abu Dhabi. Ambassadøren mente at det ikke var nødvendig å vekke den sovende bjørnen. Han mente derfor at det ikke var behov for et besøk fra delegasjonen. Vi syntes at dette var et underlig standpunkt på bakgrunn av at Norge var boikottet i hele Gulfen og man møtte plakater i supermarkedene i Kuwait og Qatar hvor det sto: "Vi selger ikke danske og norske produkter", samt hetsen mot Norge i alle arabiske medier inntil delegasjonen fikk uttalt seg offentlig.

Det var gjort avtale med Dr. Al-Qaradawis kontor om å møte ham på ettermiddagen tirsdag 14. februar. Da Al-Qaradawi ønsket å møte delegasjonen tidligere enn planlagt fikk vi besøke ham i hans hjem på formiddagen. Vi ble vartet opp av Al-Qaradawi personlig og møtte en ydmyk og varm person. Møtet med Al-Qaradawi varte i ca. 2 timer.

Al-Qaradawi har stor tyngde og innflytelse i den muslimske verden, spesielt i arabiske land. Han leder bl.a. *The International Association of Muslim Scholars* og *European Council for Fatwa and Research*. Han har også et populært religiøst program på Aljazeera "Sharia og livet", og en egen webside (islamonline.net). Al-Qaradawi var blant de første som oppfordret til boikott av varer fra Danmark og Norge.

Al-Qaradawi viste stor interesse for saken og roste IRN og muslimene i Norge for deres fremgangsmåte for å løse saken. Al-Qaradawi viste velvilje og sa at han aksepterte det muslimene i Norge hadde akseptert, dvs. beklagelsen fra redaktør Selbekk. Han roste også den norske regjeringen og Den norske kirke for deres samarbeidsvilje.

Al-Qaradawi uttrykte et ønske om at det burde være en lov som forbyr slike handlinger for at det ikke skal gjenta seg i fremtiden. Domprost Olav Dag Hauge fortalte at det allerede fantes en lov som forbyr dette, og at denne loven trådte i kraft fra 1.1.2006. Al-Qaradawi kalte inn til en pressekonferanse på ettermiddagen og spurte om delegasjonen kunne ta med seg denne loven skriftlig. Etter møtet med Al-Qaradawi gikk Hamdan til et nettmøtet på "Islamonline.net" som varte i omlag to timer.

På pressekonferansen med Al-Qaradawi var det møtt ca. 30 pressefolk. Det var stor interesse fra forskjellige TV-kanaler og aviser. Al-Qaradawi fortalte pressen det som ble sagt fra den norske delegasjonens side og ba Mohammad Hamdan forklare hvordan man kom frem til en løsning i Norge. Noen av journalistene var ganske aggressive og avbrøt Hamdan flere ganger. Pressekonferansen ble kaotisk da det ikke var en tydelig ledelse. Sekretæren til Al-Qaradawi var ny og hadde liten erfaring i håndtering av en pressekonferanse. Noen av journalistene ødela stemningen og prøvde å presse Al-Qaradawi til ikke å godta beklagelsen fra Norge. De hevdet at det ikke var noe forskjell på Norge og Danmark. For å unngå bråk og ytterligere kaos sa Al-Qaradawi at han aksepterte beklagelsen midlertidig, inntil delegasjonen legger



Olav Dag Hauge, Yusuf Al-Qaradawi og Mohammad Hamdan

frem en arabisk oversettelse av den aktuelle loven. Med bistand fra ambassadør Sevje, ble en oversettelse av straffelovens §135a fakset til hans kontor når vi var i Libanon og Al-Qaradawi aksepterte dette.

Nettavisen TV2 v/Ashraf Al-Khadra kom også med en feilaktig rapport om Al-Qaradawis tale på fredagsbønnen 17. februar. Denne rapporten gikk ut på at Al-Qaradawi skulle ha sagt at han ikke hadde akseptert beklagelsen fra Magazinetts redaktør Vebjørn Selbekk. Vi har undersøkt dette og fant ut at dette var usant. Vi har sett opptaket av denne talen vist på Qatar-TV og også hørt på fredagstalen på kassett. Al-Qaradawi har ikke snakket om Norge, delegasjonen, eller boikott i denne talen.

LIBANON/SYRIA

Vårt neste reisemål var Libanon. Ambassadøren i Syria, Svein Sevje, ble kontaktet og han var veldig positiv til delegasjonens misjon. Han ønsket å ta delegasjonen med til Syria, og lovet å ordne møte med stormuftien i Libanon, stormuftien i Syria og storayatullah i Libanon. Ambassadøren skulle komme til Beirut for å møte oss.

Onsdag 15. februar 2006 reiste delegasjonen til Libanon via Kuwait. Vi hadde 3 timers overgang i Kuwait og vi hadde avtalt et møte med Dr. Ibrahim Hassaballah, generaldirektør for *International Islamic Charitable Organisasjon*. Deretter møtte delegasjonen lederen for Palestinakomiteen i samme organisasjon, Khalid Sharaf. Vi diskuterte situasjonen i Palestina etter publisering av karikaturtegnene og spesielt situasjonen for norske hjelpeorganisasjoner.

Etter ankomsten til Beirut møtte vi ambassadør Sevje som fortalte oss at han hadde avtalt møter med overhodet for de libanesiske sunnimuslimer, stormufti Mohammed Rashid Qabbani og overhodet for libanesiske sjiamuslimer, storayatullah Mohammed Hussain Fadlallah.

På stormuftiens kontor ble vi møtt av flere journalister fra aviser og to TV-kanaler. Hamdan og Hauge snakket med pressen og forklarte at de ønsket dialog med stormuftien og lovet pressen at de skal få vite resultatet etter møtet. Stormuftien Qabbani var veldig positiv og sa at ”*det muslimene i Norge har akseptert det aksepterer vi også.*” Han utrykte tilfredshet over at norske myndigheter hadde forstått hvor sårende karikaturtegnene var for muslimer. Han kalte inn til pressekonferanse neste dag hvor en annen person skulle representere stormuftien.

Senere på dagen møtte delegasjonen storayatullah Fadlallah. Også han støttet måten man hadde løst saken på i Norge og utrykte ønske om at Danmark kunne løst saken på samme måte.



Olav Dag Hauge, Mohammed Rashid Qabbai, Mohammad Hamdan og Zulqarnain Sakander



Zulqarnain Sakander, Mohammed Hussain Fadlallah, Olav Dag Hauge og Mohammad Hamdan

Delegasjonen møtte også nestleder i *European Fatwa Council*, Dr. Faisal Maulawi. Han støttet delegasjonens arbeid og hadde tro på at slike saker må løses ved dialog. Dr. Faisal Maulawi aksepterte beklagelsen fra redaktør Selbekk og berømmet Norge.



Dr. Faisal Maulawi

Pressekonferansen som stormuftien hadde kalt inn ble holdt i pressefagforeningens lokaler. Stormuftien var representert ved en stedfortreder. Delegasjonen la frem samme budskapet som på direktesending i Aljazeera ved ankomsten i Doha og tok avstand fra voldelige aksjoner og brenning av det norske flagget. Det ble lagt vekt på at de som elsker profeten Mohammed (fvmh) bør følge hans tradisjon om å behandle ambassadører, og andre utlendinger (gjester) med respekt. Dette ble støttet av representanten for stormuftien som også formidlet overfor pressen at stormuftien var fornøyd med løsningen på saken i Norge. Delegasjonen svarte på en rekke spørsmål fra pressen om karikaturesaken og situasjonen for muslimer i Norge.

Senere på dagen møtte vi kardinal Nasrallah Pierre Sfeir. Kardinalen uttrykte skuffelse over at noen kunne håne religiøse helligdommer på en slik måte. Han var fornøyd med Norges håndtering av saken og satte Norge som et eksempel for Danmark. Også kardinalen ønsket en lov som forbyr slike handlinger. Også dette møtet ble dekket av pressen.



Mohammad Hamdan, kardinal Nasrallah Pierre Sfeir, Olav Dag Hauge og Zulfqarnain Sakander.

På torsdag 16. februar ble delegasjonen informert om at "Islamonline.net" hadde publisert ukorrekte opplysninger om samtale mellom delegasjonen og Al-Qaradawi. Blant annet forvekslet de straffelovens §135a med blasfemiparagrafen og skrev feil nr. på lovparagrafen og at dette var en ny lov i Norge. De skrev også at en representant fra den iranske ambassaden var med delegasjon. Dette var også feil. Vi hadde ikke hatt kontakt med den iranske ambassaden og det var ingen med oss som representerte Iran. Da vi undersøkte saken fant vi ut at det var to personer fra den iranske ambassaden som hadde avtalt møte med Al-Qaradawi etter vår pressekonferanse. Vi kontaktet "Islamonline.net" gjentatte ganger via e-post og telefon for å få rettet opp feilene. Etter to dager ble en del av feilene rettet opp. I Norge ble denne misforståelsen slått veldig opp i media, spesielt av Nettavisen TV2.

Etter møtene i Libanon reiste IRNs representanter i delegasjonen videre til Kuwait, mens domprost Olav Hauge reiste tilbake til Norge. Reisen til Damaskus ble avlyst pga. værforhold.

KUWAIT

På veien til Libanon hadde vi et kort opphold i Kuwait der vi hadde møter med Dr. Ibrahim Hasaballah, generaldirektør for *International Islamic Chartistable Organisasjon* og Khalid Sharaf, lederen for Palestinakomiteen i samme organisasjon.

Vi kom tilbake til Kuwait fredag 17. februar etter besøket i Libanon. Fredag er fridag i Kuwait og det var derfor vanskelig å komme i kontakt med alle vi ønsket å møte. Hamdan fikk imidlertid tilgang til Kuwaitisk TV "Al-Rai," hvor han forklarte situasjonen i Norge. TV-programmet var en religionsdebatt der motdebattanten, Imam Nabil Al-Awadi, var svært kritisk i starten, men ble etter hvert enig med Hamdan i at saken i Norge var tilbakelagt og at andre muslimer burde respektere løsningen på konflikten i Norge. Vi møtte også flere lokale journalister som virket positive.

Senere på kvelden møtte delegasjonen førstesekretær i Det Islamske Departementet, Dr. Waleed Al-Fadel. Han var glad for å kunne møte delegasjonen og var fornøyd med norske muslimers måte å løse saken på.

Neste dag besøkte vi Kuwaits parlament hvor vi møtte visepresident i parlamentet Mishari Al-Anjiri og parlamentsmedlemmer Dr. Waleed Al-Tabtabai og Hamad Jasim Al-Kindiri sammen med deres rådgivere. De var glade for å møte delegasjonen og var fornøyde med beklagelsen fra redaktør Selbekk og roste IRN og den norske regjering for gjensidig respekt.

På søndag 19. februar møtte delegasjonen to av de største religiøse lærde i Kuwait, Dr. Khalid Mazkoor Al-Mazkoor, president for *Higher Consultation Committee (HCC) for Complementing the Application of Islamic Sharia*, og Dr. Ujail Al-Nashmi, leder for *Shariafakultetet* ved Det Kuwaitiske Universitet. De var fornøyde med at man hadde løst saken på en fredlig måte i Norge. De ønsket det samme for Danmark.

Vi traff også Dr. Adil Al-Falah og Dr. Waleed Al-Fadel, hhv statssekretær og førstesekretær ved *Department of Islamic Affairs*. De var glade for at man hadde greid å komme til en løsning og at muslimene i Norge hadde håndtert saken på en unik måte. Dr. Adil Al-Falah innkalte til en pressekonferanse senere på dagen. Pressekonferansen ble dekket av de fleste medier i Kuwait. Nesten alle aviser kom med oppslag om saken neste morgen.

Dr. Adil Al-Falah kom med et forslag til Islamsk Råd Norge om å holde en konferanse i Kuwait for norske mediefolk, forfattere og intellektuelle, med fokus på islam og Profeten Mohammed (fvmh). Hans departement ville påta seg hele det økonomiske ansvaret for konferansen. Vi takket for forslaget og ønsket å tenke videre på dette og holde kontakten.

Senere på dagen hadde vi møte med presidenten i Kuwaitisk parlament, Dr. Jasim Al-Khrafi, og parlamentsmedlemmene Dr. Naser Al-Sania og Waleed Al-Tabtabai. De ønsket delegasjonen velkommen og virket veldig positive til det man hadde kommet frem til i Norge.

Parlamentspresidenten mente at det var veldig klokt av alle parter å komme frem til en løsning på en fredlig måte. Han roste norske myndigheter og ikke minst den norske befolkningens måte å håndtere denne saken på.

Han fortalte at det var han som oppfordret til boikott av norske og danske varer etter publiseringen av karikaturtegnene. Siden redaktøren hadde beklaget og den norske regjeringen hadde vist samarbeidsvilje og tatt avstand fra publisering av karikaturtegnene, ble boikotten av Norge opphevet. Han sa videre at det var bra at norske myndigheter ikke støttet Magazinetts publisering av karikaturtegnene og derfor trenger man ikke noen beklagelse fra norske myndigheter.



Parlamentspresident Dr. Jasim Al-Khrafi og Mohammad Hamdan

Når det gjelder Danmark, mente parlamentspresidenten at danske myndigheter hadde støttet Jyllandspostens publisering av karikaturtegnene og ikke vist respekt for verken islam eller muslimer. Derfor ville det ikke være nok med en beklagelse fra Jyllandsposten alene, men også en beklagelse fra danske myndigheter var nødvendig. Han ønsket at Danmark hadde løst saken på samme måte som man hadde gjort det i Norge.

Det ble oppfattet som veldig positivt at vi hadde brukt dialog som hjelpemiddel til å løse konflikten og det ble gitt uttrykk for at man burde satse videre på dialogen da det var den beste måten å håndtere konflikter på.

Parlamentspresidenten sendte ut en pressemelding der han fortalte den kuwaitiske befolkningen at man hadde godtatt beklagelsen og at boikotten av Norge var opphevet. Kuwaits parlament har nå dannet en kuwaitisk-norsk vennskapskomité med medlemmer fra parlamentet. Komiteen ledes av Dr. Nasir Assani og den ønsker å besøke Norge i nær fremtid

Mandag 20. februar møtte Hamdan forskjellige media (tre radiokanaler og diverse aviser). Han møtte også Dr. Ali Qardaghi som er en venn og samarbeidspartner av Yusuf Al-Qaradawi. Han lovet å hjelpe til for å oppheve boikotten av Norge.



Dr. Ali Qardaghi og Mohammad Hamdan

På kvelden deltok vi i en åpent kveldarrangement med en skriftlærd, Abdul-Rahman Abdul-Khalik, og et kuwaitisk parlamentsmedlem, Dr. Waleed Al-Tabtabai. Vi fikk 45 minutter til å forklare karikaturesaken i Norge. Etterpå snakket Abdul-Rahman Abdul-Khalik i 30 minutter der han godtok løsningen i Norge.

SAUDI-ARABIA

Den norske ambassaden i Riyadh var behjelpelig med å fremme vår søknad om visum til Saudi-Arabia. Behandlingen av søknaden ble dessverre forsinket. Vi måtte derfor endre våre planer og annullere møter i Saudi-Arabia.

Zulqarnain Sakander reiste tilbake til Norge den 21. februar.

Mohammad Hamdan fikk anledningen til å delta på en konferanse i Qatar 22. februar hvor han møtte flere kjente muslimske lærde fra forskjellige land, blant andre Dr. Sulimain Al-Auda fra Saudi-Arabia. Han ønsket at vi skulle besøke Saudi-Arabia og var skuffet over at det ikke var kommet svar på visumsøknaden.



Dr. Sulimain Al-Auda

Al-Auda støttet norske muslimers framgangsmåte i denne saken. Neste fredag tok han opp saken i sitt TV-program (MBC Satellitt-TV) og fortalte hvordan muslimene i Norge hadde håndtert saken på en unik måte og sa klart i fra at han aksepterte det muslimene i Norge hadde akseptert.

Dr. Salim Al-Awwa, generalsekretær i *The Federation of Muslim Scholars*, ble kontaktet av Hamdan. Dr. Al-Awwa berømmet delegasjonen og IRN for deres arbeid da han deltok i et TV-program på egyptisk satellitt-TV. Han sa at han hadde fått med seg papirene fra delegasjon (beklagelse fra Selbekk og pressemelding fra imamene i Norge) og at han takket delegasjonen, IRN og den norske regjeringen for den måten de hadde håndtert saken på og mente at nå så han på Norge som ferdig med denne saken. Videre sa han at Norges rolle i denne saken ville være en modell for alle andre som vil løse slike konflikter.



Dr. Salim Al-Awwa

Hamdan returnerte til Norge 23. februar. Noen dager etterpå kom beskjeden om at visumet til Saudi-Arabia var innvilget.

OPPSUMMERING

Vi mener at denne reisen var veldig nyttig i arbeidet med å roe gemyttene etter karikatarsaken og for å rette opp inntrykket av Norge som en tolerant nasjon som tror på fred og dialog fremfor konfrontasjon. Delegasjonen fikk synliggjort på en god måte dialogen og viljen til en fredelig og forståelsesfull sameksistens mellom forskjellige trosretninger i Norge. Samarbeidet mellom Islamsk Råd Norge og Den norske kirke ble tydelig lagt merke til, også i kristne miljøer i Midt-Østen.

Mediene i Midt-Østen viste stor interesse for saken med omtale i aviser, radio og TV. Delegasjonen deltok også i direktesendte TV-programmer og debatter. Vi ble behandlet på en fin måte og møtte velvillighet fra alle vi ønsket å treffe. Vi tror at den brede mediedekningen av reisen og vårt budskap har medvirket til å redusere vanskene for norske næringslivs-interesser i den muslimske verden.

Reisen ble dekket med betydelig interesse også av norske medier. Det var noen kritiske oppslag i forbindelse med samtalene med Dr. Yousuf Al-Qaradawi. Noe av dette skyldtes en misforståelse i gjengivelsen av noen av samtalene på nettstedet "islamonline.net" og en tvilsom form for journalistikk fra en nettavis i Norge.

Vi mener at det var viktig og riktig å treffe Al-Qaradawi under denne reisen. Han er en av de best kjente teologer i den muslimske verden, er godt respektert og har mange tilhengere i Midt-Østen, særlig på grunn av sitt faste fjernsynsprogram som kan sees i store deler av den arabiske verden.

Selv om delegasjonen ikke har vært i Egypt, kom budskapet frem ved at vi kontaktet Dr. Salim Al-Awwa, generalsekretær i *The Federation of Muslim Scholars*, som berømmet delegasjonen og Islamsk Råd Norge for deres arbeid da han deltok i et TV-program på egyptisk satellitt-TV. Det er den samme personen som vi fikk til å snakke om karikatarsaken på Aljazeera etter at utenriksminister Jonas Gahr Støre hadde blitt intervju på samme TV-kanal. Al-Awwa fordømte all bruk av vold.

Islamsk Råd Norge må drøfte og besvare invitasjonen fra Dr. Adil Al-Falah i *Department of Islamic Affairs* i Kuwait om å holde en konferanse i Kuwait for norske mediefolk, forfattere og intellektuelle, med fokus på islam og Profeten Mohammed (fvmh). Hans departement har tilbudt å påta seg hele det økonomiske ansvaret for konferansen.

Vi må også undersøke muligheten for å arrangere et norgesbesøk for det nyopprettede kuwaitisk-norske vennskapskomiteen i det Kuwaitiske parlamentet. Det foreslås å kontakte utenriksdepartementet eller stortinget i denne saken.

Islamsk Råd Norge bør videreutvikle sine kontakter med muslimske og kristne ledere i den arabiske verden og øke sin deltakelse i møter og konferanser som har som mål å øke forståelse og føre dialog. Slike kontakter er viktige i mange sammenhenger, spesielt i kriser som karikatarsaken og dialogarbeid.

Vi takker utenriksdepartementet for den økonomiske støtten og for at utenriksdepartement og de norske ambassader var behjelpelige med praktiske spørsmål før og under reisen.

Mohammad Hamdan
Leder for Islamsk Råd Norge